

Ενότητα 4<sup>η</sup>  
Τα πλεονεκτήματα της ειρήνης

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ἀρ' οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν,<br>εἰ τὴν πόλιν <u>ἀσφαλῶς</u> οἰκοῖμεν<br>καὶ τὰ περὶ τὸν βίον <u>εὐπορώτεροι</u> γιγνοίμεθα                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Ἄραγε, λοιπόν, θα ἦταν αρκετό σ' εμάς,<br>καὶ νὰ διοικούμε τὴν πόλιν με ἀσφάλεια<br>καὶ στὰ σχετικὰ με τὴ ζωὴ νὰ γινόμεσθε πιο<br>πλούσιοι                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| καὶ τὰ τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν<br>καὶ <u>παρά τοῖς Ἑλλήσιν</u> εὐδοκιμοῖμεν;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | καὶ νὰ ἔχουμε ὁμόνοια μεταξύ μας<br>καὶ νὰ χαίρουμε ἐκτίμησης μεταξύ των Ἑλλή-<br>νων;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων <u>ὑπαρξάντων</u><br>τελέως <u>τὴν πόλιν</u> <u>εὐδαιμονήσειν</u> .                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Γιατί ἐγὼ βέβαια νομίζω ὅτι ἀν γίνουν αὐτὰ<br>ἡ πόλιν ολοκληρωτικὰ θα εὐτυχήσῃ.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος <u>ἀπάντων</u> ἡμᾶς τῶν<br>εἰρημένων ἀποστέρηκεν<br>καὶ γὰρ πενεστέρους ἐποίησεν<br>καὶ πολλοὺς κινδύνους <u>ὑπομένειν</u> ἠνάγκασεν                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Ὁ πόλεμος λοιπόν, μας ἔχει στέρησῃ ἀπὸ ὅλα<br>αὐτὰ που ἔχουν λεχθεῖ<br>καὶ φτωχότερους μας ἔκανε<br>καὶ μας ἀνάγκασε νὰ ἀνεχόμεσθε πολλοὺς κιν-<br>δύνους                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας διαβέβληκεν<br>καὶ πάντα <u>τρόπους</u> <u>τεταλαιπώρηκεν</u> ἡμᾶς.<br><u>Ἦν δέ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα, [...]</u><br>μετὰ <u>πολλῆς</u> μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν<br>οἰκήσομεν,<br><u>ἀπαλλαγέντες</u> πολέμων καὶ κινδύνων καὶ<br><u>ταραχῆς, [...]</u><br>καθ' <u>ἐκάστην</u> δέ τὴν ἡμέραν πρὸς εὐπορίαν<br>ἐπιδώσομεν, [...]                                                                                                                     | καὶ μας ἔχει συκοφαντήσῃ τοὺς Ἑλληνες<br>καὶ μας ἔχει ταλαιπωρήσῃ με κάθε τρόπο.<br>Ἀν ὅμως συνάψουμε τὴν εἰρήνην, [...]<br>θα ἐξουσιάσουμε τὴν πόλιν με πολλή ἀσφάλεια,<br>ἀφοῦ ἀπαλλαγούμε ἀπὸ πολέμους καὶ κινδύ-<br>νους καὶ διχόνοιες, [...]<br>καὶ κάθε μέρα θα γινόμεσθε πιο εὐποροί, [...]                                                                                                                                                                         |
| <u>ἀδεῶς</u> γεωργοῦντες καὶ τὴν θάλατταν <u>πλέοντες</u><br><br>καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες<br>αἱ νῦν <u>διὰ τὸν πόλεμον</u> ἐκλελοίπασιν.<br>Ὅψόμεθα δέ τὴν πόλιν<br><u>διπλασίας</u> μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους <u>λαμβάνου-</u><br><u>σαν,</u><br>μεστήν δέ γιγνομένην <u>ἐμπόρων</u> καὶ ξένων καὶ<br>μετοίκων,<br>ὧν νῦν <u>ἐρήμη</u> καθέστηκεν.<br>Τό δέ μέγιστον·<br>συνμάχους ἔξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους,<br><u>οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους.</u> | χωρὶς φόβο καλλιεργώντας τὴ γῆ καὶ πλέοντας<br>τὴ θάλασσα<br>καὶ ἀσχολούμενοι με τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα<br>τα ὁποῖα ἔχουν ἐκλείψει ἐξαιτίας τοῦ πολέμου.<br>Καὶ θα δούμε τὴν πόλιν<br>νὰ ἀποκτᾷ διπλάσια ἔσοδα ἀπ' ὅ,τι τώρα<br>καὶ νὰ γεμίζει ἀπὸ ἐμπόρους καὶ ξένους καὶ με-<br>τοίκους,<br>ἀπὸ τοὺς ὁποῖους τώρα ἔχει ἐρημωθεῖ.<br>Καὶ τὸ σημαντικότερο·<br>θα ἔχουμε συνμάχους ὅλους τοὺς ἀνθρώπους,<br>ὄχι ἐξαναγκασμένους, ἀλλὰ με τὴ θέλησή τους<br>(έχοντας πεισθεῖ). |

## Λεξιλογικές επισημάνσεις ✓

- Παραγωγή / σύνθεση / σύνδεση με τη ν.ε

εὐπορώτεροι : εὐπορος , ευπορία

ἡγοῦμαι : ηγέτης, ηγετικός

ὑπαρξάντων : αρχή, υπάρχω, ύπαρξη

ἀποστέρηκεν : στερώ, στέρηση, στερητικός

διαβέβληκεν : διάβολος, διαβολή, διαβλητός, αδιάβλητος

ἀδεῶς : α+ δέος

ἐκλελοίπασιν : εκλείπω, υπόλοιπο, έκλειψη

Ὀψόμεθα : ὄψη , οπτικός, κάτοψη, σύνοψη

προσόδους : προσοδοφόρος, έσοδο

καθέστηκεν: καθεστώς

πεπεισμένους : πείθω, η πειθώ, αμετάπειστος, εύπιστος

πειθήνιος πειθαρχία

## Υφολογικές επισημάνσεις ✓

ρητορικό κείμενο της μορφής του **προτρεπτικού** λόγου

στόχος : η επιλογή της ειρήνης ως μέσω επίλυσης

εσωτερικών διαφορών και η εύρεση συμμάχων για την

αντιμέτωπιση του περσικού κινδύνου

επιχειρηματολογικό κείμενο με ευδιάκριτα τα στοιχεία και

τους τρόπους πειθούς, που απευθύνονται τόσο στη λογική

όσο και στο συναίσθημα των ακροατών

Γλαφυρή περιγραφή και ιδεατή παρουσίαση της «εν ειρήνη»

πόλης . Αυτή δεν θέλουν όλοι άλλωστε;

Επαναλήψεις λέξεων ιδιαίτερου σημασιολογικού

περιεχομένου (ευπορία, ταραχή, ασφάλεια) προκειμένου να

δώσει έμφαση

Παράθεση αντίθετων καταστάσεων (ειρήνη-πόλεμος /

εύπορία-πενεστέρους / ἀδεῶς- ἀσφαλῶς / ἐκλελοίπασιν –

διπλασίας προσόδους / βεβιασμένους-πεπεισμένους)

θέλοντας να προβληματίσει το κοινό και να το θέσει προ

των ευθυνών του.

Το σημαντικότερο (το δηλώνει με την προεξαγγελτική

παράθεση) επιλέγει για το κλείσιμο του λόγου του, ώστε να

αποτελέσει την τελική και ουσιαστική επιχειρηματολογική

του επέμβαση : σύμμαχοι με ελεύθερη βούληση άρα και

ισχυρά ενωμένη συμμαχία.

## Μετάφραση τρίτου παράλληλου κειμένου

Γιατί βέβαια σε καιρό ειρήνης και περίοδο ευημερίας οι

πόλεις και οι πολίτες έχουν ηπιότερες απόψεις επειδή δεν

τους πιέζουν φοβερές ανάγκες . ο πόλεμος όμως επειδή

αφαιρεί την καθημερινή ευπορία εξομοιώνει την ψυχική

διάθεση των ανθρώπων με την πολεμική κατάσταση που

επικρατεί εκείνη τη στιγμή

## Γραμματικές – Συντακτικές επισημάνσεις ✓

- Σύνταξη

Χρήση πολλών εμπρόθετων επιρρ. προσδιορισμών

Δευτερεύουσες προτάσεις (υποθετικές-αναφορικές)

Ὀψόμεθα : ρήμα αισθήσεως άρα συντάσσεται με

κατηγορηματική μετοχή (λαμβάνουσας , γιγνομάνην)

Χρήση κατηγορουμένου του αντικειμένου

A

Κατ/νο Αντικειμ.

ἐξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους συμμαχους

Τὸ δὲ μέγιστον: προεξαγγελτική παράθεση

ὅχι

Αρχικοί χρόνοι : ὁρῶ λαμβάνω (βλ. σελ. 120 βιβλίου)

- Συννηρημένα ρήματα σε -έω, -ώ ποιέω, ποιῶ

ε+ ε = ει

ε+ο = ου

ε+ μακρό φωνήεν ή δίφθογγο = μακρό φωνήεν ή δίφθογγο

συννηρημένα ρήματα του κειμένου σε έω , -ώ:

ἐξαρκέσειεν (ἐξαρκέω , ὦ)

οἰκοῖμεν (οἰκέω , ὦ)

ὁμονοοῖμεν ( ὁμονοέω , ὦ )

εὐδοκιμοῖμεν (εὐδοκιμέω , ὦ)

(ήγέομαι) ἡγοῦμαι

εὐδαιμονήσειν (εὐδαιμονέω , ὦ)

ἀποστέρηκεν (ἀποστερέω , ὦ )

τεταλαιπώρηκεν (ταλαιπωρέω , ὦ)

ἐπιχειροῦντες (ἐπιχειρέω , ὦ)

γεωργοῦντες (γεωργέω , ὦ)

## Αρχαία Γ' Γυμνασίου Άσκηση κατανόησης 4<sup>ης</sup> ενότητας

☞ Αντιστοίχισε τις ερωτήσεις της αριστερής στήλης με τις απαντήσεις της δεξιάς στήλης.

|                                        |                       |                                                                   |
|----------------------------------------|-----------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Τι θα ήταν αρκετό σχετικά με την πόλη; | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ τὰ περὶ τὸν βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα |
| σχετικά με τη ζωή;                     | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ τὰ τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν       |
| σχετικά με τη μεταξύ μας σχέση;        | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> τελέως τὴν πόλιν εὐδαιμονήσιν.              |
| σχετικά με τους Έλληνες;               | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> εἰ τὴν πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν               |
| Αν γίνουν, τότε τι θα γίνει η πόλη;    | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν εὐδοκιμοῖμεν;         |

|                                 |                       |                                                                        |
|---------------------------------|-----------------------|------------------------------------------------------------------------|
| Τι μας έχει στερήσει ο πόλεμος; | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ γὰρ πενεστέρους ἐποίησεν                     |
| και τι μας έκανε;               | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ πάντας τρόπους τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς.          |
| και τι μας ανάγκασε;            | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας διαβέβληκεν                |
| και σε σχέση με τους Έλληνες;   | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκασεν        |
| και πόσο μας ταλαιπώρησε;       | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> Ὁ πόλεμος ἀπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀποστέρηκεν |

|                                  |                       |                                                                            |
|----------------------------------|-----------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| Τι θα γίνει αν συνάψουμε ειρήνη; | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καθ' ἐκάστην δὲ τὴν ἡμέραν πρὸς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν, |
| Από τι θα απαλλαχτούμε;          | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> μετὰ πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν,       |
| Τι θα γινόμαστε κάθε μέρα;       | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> ἀδεῶς γεωργοῦντες καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες          |
| Τι θα κάνουμε χωρίς φόβο;        | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες              |
| Με τι θα ασχολιόμαστε;           | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς,                    |

|                                 |                       |                                                                            |
|---------------------------------|-----------------------|----------------------------------------------------------------------------|
| Τι θα κερδίσει η πόλη;          | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους.                  |
| Με ποιους θα είναι γεμάτη;      | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> διπλασίας μὲν ἢ νῦν τὰς προσόδους λαμβάνουσας,       |
| Ποιο είναι το σημαντικότερο;    | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> συμμάχους ἔξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους,                  |
| Εξαναγκασμένους ή πεπεισμένους; | <input type="radio"/> | <input type="radio"/> μεστήν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων, |

## Ερωτήσεις

**1. Ποιες είναι, κατά τον Ισοκράτη, οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ευδαιμονία της Αθήνας;**

Ο Ισοκράτης θεωρεί ως απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της ευδαιμονίας στην Αθήνα την ασφάλεια της πόλης, την ευπορία στα αναγκαία για τη διαβίωση αγαθά, την ομόνοια μεταξύ των πολιτών, αλλά και την εκτίμηση των άλλων Ελλήνων. Πρόκειται, βέβαια, για στοιχεία που μπορούν να επιτευχθούν μόνο με τον τερματισμό του πολέμου, καθώς τόσο η ασφάλεια της πόλης όσο και η δυνατότητα της απερίσπαστης γεωργικής και εμπορικής δραστηριότητας, προϋποθέτουν την ύπαρξη ειρήνης. Αντιστοίχως, η ομόνοια ανάμεσα στους πολίτες μπορεί να επιτευχθεί, αν η πόλη δεν αντιμετωπίζει προβλήματα διαβίωσης και ασφάλειας, που εκ των πραγμάτων προκαλούν ένταση και οδηγούν συχνά τους πολίτες σε αντιπαραθέσεις και διχόνοια. Ενώ, παράλληλα, ο σεβασμός των άλλων πόλεων απέναντι στην Αθήνα θα μπορούσε να κατακτηθεί μόνο αν οι Αθηναίοι δεν βρίσκονταν σε πολεμική σύγκρουση με μέρος των μέχρι πρότινος συμμάχων της.

**2. Ποια είναι η ευεργετική επίδραση της ειρήνης και ποιες οι αρνητικές συνέπειες του πολέμου στην οικονομική ανάπτυξη και, γενικότερα, στην ευημερία μιας πόλης;**

Σε περίοδο πολέμου οι πολίτες δεν έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με τις συνήθεις επαγγελματικές του δραστηριότητες είτε γιατί οφείλουν να λάβουν μέρος στις πολεμικές συγκρούσεις είτε γιατί δεν υπάρχει η αναγκαία ασφάλεια. Προκύπτει, έτσι, μια επικίνδυνη αδρανοποίηση που σύντομα επιφέρει ελλείψεις αγαθών, αλλά και έλλειψη οικονομικών πόρων, με αποτέλεσμα οι πολίτες να μην έχουν τα αναγκαία για την επιβίωσή τους και να στρέφονται ο ένας εναντίον του άλλου. Προκαλούνται, άρα, τόσες και τέτοιες εντάσεις που εμποδίζουν πλήρως τις δραστηριότητες εκείνες που θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την ευημερία της πόλης.

Αντίθετα, όταν η πόλη έχει ειρήνη, οι πολίτες εργάζονται απερίσπαστοι κι έχουν μάλιστα τη δυνατότητα να ασχολούνται με τις εμπορικές εκείνες δραστηριότητες που διασφαλίζουν τα μεγαλύτερα έσοδα, όπως είναι οι εμπορικές συναλλαγές με άλλες πόλεις. Υπάρχει, έτσι, αφθονία αγαθών, σταθερή ροή οικονομικών εσόδων, και άρα θετικό κλίμα στις σχέσεις των πολιτών· κλίμα κατάλληλο για την οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της πόλης. Ενώ, συνάμα, η πόλη έχει τη δυνατότητα να ισχυροποιεί τις συμμαχίες της, βασιζόμενη όχι στις πιέσεις, αλλά στο σεβασμό και την έμπρακτη παροχή οικονομικής ή άλλης στήριξης.

**3. συμμάχους έξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμένους, ἀλλὰ πεπεισμένους: Πώς συμβάλλει η ελεύθερη βούληση στον σχηματισμό και στη λειτουργία μιας συμμαχίας, σύμφωνα με τον Ισοκράτη;**

Είναι βέβαιο ότι και οι συμμαχίες, όπως και κάθε σχέση, πρέπει να στηρίζονται στην ελεύθερη βούληση των συμβαλλομένων. Φυσικά, αυτό δεν αποκλείει την επιδίωξη προώθησης των συμφερόντων τους. Αυτό όμως που θέλει να τονίσει εδώ ο ρήτορας είναι ότι, αν κάποιος παραμένει σε μια συμμαχία μόνο και μόνο επειδή είναι

εξαναγκασμένος να το κάνει, δε θα είναι πιστός σύμμαχος και θα αναζητεί ευκαιρία να απομακρυνθεί από αυτήν. Έτσι, η συμμαχία θα είναι ασταθής, ενώ η συμμετοχή ύστερα από ελεύθερη απόφαση αποτελεί το ισχυρότερο συνεκτικό στοιχείο μιας συμμαχίας, στην οποία ο ένας δεν θα υπονομεύει τον άλλο, κάτι που θα οδηγούσε σε μια πολιτική ουσιαστικά ιμπεριαλιστική.

**4. Με βάση όσα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας για τη συμπεριφορά των Αθηναίων προς τους συμμάχους τους, να κρίνετε τον ισχυρισμό του Ισοκράτη ότι όλοι οι Έλληνες θα θελήσουν να συμμαχήσουν με τους Αθηναίους, εάν αυτοί μεταβάλουν τη στάση τους προς αυτούς.**

Είναι βέβαιο πως η στάση των Αθηναίων απέναντι στους συμμάχους τους και κατά την Α΄ και κατά τη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία συνετέλεσε στην αποξένωση των συμμάχων και στη διαμόρφωση εχθρικής στάσης εκ μέρους τους έναντι της Αθήνας. Σωστά, λοιπόν, επισημαίνει ο Ισοκράτης ότι, αν η Αθήνα διατηρεί τις ηγεμονικές βλέψεις της, θα πρέπει να μεταβάλει τη στάση της έναντι των συμμάχων της. Μια τέτοια μεταστροφή, ωστόσο, δεν είναι βέβαιο πως θα είχε ως αποτέλεσμα την άρση των επιφυλάξεων από την πλευρά των συμμάχων. Γνωρίζουμε πως η εξωτερική πολιτική δεν είναι προϊόν συμπάθειας και ηθικών αρχών αλλά συνισταμένη βλέψεων και συμφερόντων. Κατά συνέπεια, μόνο εάν η Αθήνα θα μπορούσε να εμπνεύσει σιγουριά στους συμμάχους της και να πείσει ως ηγετική δύναμη, θα είχε νόημα η μεταστροφή στη συμπεριφορά της, ώστε να είναι επιπλέον και αρεστή και αγαπητή στους συμμάχους της.